

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

Кафедра історії України, археології та
спеціальних галузей історичних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

М. В. Бармак

“27” серпня 2021 року

**ПРОГРАМА ПРАКТИКИ
(ПОЛЬОВА АРХЕОЛОГІЧНА ПРАКТИКА)**

**Перший рівень вищої освіти
за спеціальністю 032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ.
Галузь знань 03 ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
Кваліфікація: бакалавр історії та археології**

Програма практики (польова археологічна практика) для першого рівня вищої освіти за спеціальністю 032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ.

Галузь знань 03 ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Кваліфікація: бакалавр, викладач історії та археології

Розробник: Строцень Богдан Степанович, викладач, кандидат історичних наук

Програму схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Завідувач кафедри

проф. Бармак М. В.

© СТРОЦЕНЬ Б.С.

© ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА, 2021

Вступ

Археологічна практика для студентів I-го курсу історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка є обов'язковим елементом навчальної програми. Вона має важливе значення у пізнавальному, виховному, і навчальному аспектах підготовки студентів історичного факультету. Практика проходить в літній період.

Науково-навчальною базою археологічної практики студентів є, насамперед, кафедра Історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук, Державне підприємство «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Тернопільський обласний центр охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини. Також можуть бути визначені інші бази практики згідно з угодами між Університетом і науковими інституціями, що займаються археологічними дослідженнями.

Місце проходження практики – Тернопільська обл. та інші області України.

До археологічної практики бажано також залучати і студентів старших курсів, які можуть суттєво допомогти першокурсникам своєю підготовкою, отриманою в попередні роки. Окрім цього, це сприятиме збору матеріалів для написання курсових, бакалаврських і дипломних робіт.

I. Мета і завдання практики, програмні компетентності.

Археологічна практика здобувачів вищої освіти є обов'язковим компонентом освітньої програми для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю історія та археологія і має на меті набуття студентами відповідних компетентностей.

Метою археологічної практики є поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, напрацювання умінь та навичок в галузі археології, що можуть бути використані в науковій та навчальній роботі.

Завдання практики:

- безпосереднє ознайомлення здобувачів вищої освіти з формами та методами археологічних досліджень;
- закріплення теоретичних знань з археології та методики польових археологічних досліджень і набуття первинних навичок їх застосування;
- безпосереднє ознайомлення здобувачів вищої освіти з різними типами археологічних пам'яток та об'єктів і методами їх дослідження;
- набуття практичного досвіду та первинних навичок польових археологічних досліджень;
- виховання у здобувачів вищої освіти дбайливого ставлення до пам'яток археології як до національного надбання.

II. Зміст практики

Ознайомлення практикантів з нормативними документами які регламентують порядок здійснення археологічних досліджень, правилами техніки безпеки під час здійснення археологічних розкопок та розвідок.

Ознайомлення з об'єктом досліджень, його типологічними ознаками, методами визначення культурно-хронологічної приналежності археологічних пам'яток, специфікою археологічного інвентаря та основами його класифікації.

Напрацювання первинних навичок методики польових археологічних досліджень та камеральної обробки матеріалів під час археологічних розвідок та розкопок; ознайомлення з правилами ведення основних типів польової документації.

Участь практикантів у польових археологічних дослідженнях (розкопках)

Ознайомлення з правилами техніки безпеки під час археологічних досліджень та основами забезпечення життєдіяльності в археологічних експедиціях.

Оволодіння базовими практичними прийомами розкопок: розбирання культурного шару, зачистки поверхні і стратиграфічних стінок, дослідження і фіксації заповнення археологічних об'єктів.

Ознайомлення з:

- методами вивчення культурного шару як засобом дослідження історичного процесу;
- використанням стратиграфічного методу під час досліджень пам'яток різного типу, одношарових та багатшарових;
- методикою та практикою розкопок поселень (стоянок, селищ, городищ, міст), поховальних пам'яток (грунтових поховань, курганів; поховань здійснених за обрядом інгумації та кремації).

Оволодіння методами первинної розчистки, фіксації та консервації археологічних матеріалів.

Участь студентів у фіксації, обліку та камеральній обробці матеріалів

- Ознайомлення студентів з головними видами польової документації, методами фіксації та камеральної обробки здобутих матеріалів у польових умовах;
- визначення форми і орієнтації розкопу, розбивка розкопу, сітки квадратів та стратиграфічних стінок;
- фіксація у щоденнику та польові креслення (польовий щоденник та польові креслення як основа польового звіту й документи, що підлягають передачі на архівне зберігання);
- графічна фіксація, види креслень та вимоги до її оформлення;
- правила обліку та фіксації знахідок, їх реєстрація;
- правила фіксації та реєстрації антропологічних матеріалів та фауністичних залишків;
- фотофіксація, основні вимоги і прийоми (ракурс, масштаб, фотощоденник);
- первинна обчистка та пакування знахідок;
- первинна консервація та правила зберігання предметів з металу, кераміки та органічних матеріалів (дерево, шкіра, тканина, кістка);
- шифрування індивідуальних знахідок і масового матеріалу;
- складання польового інвентарного опису;
- відбір зразків (проб) для подальшого аналізу.

Студенти-практиканти повинні постійно мати на увазі, що при розкопках археологічні пам'ятки знищуються, а тому, під час їх дослідження, необхідно проявляти граничну уважність і максимальну акуратність, щоб безповоротно не втратити цінну наукову інформацію про минуле.

III. Звітна документація

Звітна документація складається із щоденника та звіту.

У щоденнику практикант записує інформацію про археологічні дослідження, в яких брав участь (загальна характеристика пам'ятки, виявлених об'єктів та матеріалів, їх місцезнаходження в розкопі тощо) та відомості про роботу, яку він здійснював під час проходження практики, власні враження, міркування, аналіз проблем та шляхи їх подолання. До щоденника можуть додаватись і плани, виконані на окремих аркушах міліметрового паперу.

У звіті студент висвітлює проведену під час практики роботу. Також подає загальні відомості про наукові дослідження (форма, характер, обсяг робіт та ін.), здійснені археологічною експедицією, де він проходив практику.

Після закінчення практики проводиться підсумкова конференція, на якій студенти виступають з доповідями про результати дослідження археологічного об'єкту, діляться своїми враженнями і побажаннями щодо проходження практики.

Згадана документація (щоденник і звіт) зберігається на кафедрі один рік.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Загальна кількість балів – 100.

Оцінка ставиться за виконання студентами усіх вимог і завдань програми практики та якість звітної документації. Вона є комплексною і складається з:

- Відвідування практики – 10 балів.
- Ведення щоденника проходження практики (передбачає щоденні записи про форму і зміст виконаної здобувачем вищої освіти роботи) – 25 балів.
- Виконання практичних завдань – 45 балів.
- Індивідуальний звіт – 10 балів.
- Захист практики – 10 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авдусин Д. А. *Полевая археология СССР*. Москва, 1980.
2. Бонь О. І., Ковальов Є. А. *Методичні рекомендації для проходження студентами археологічної практики*. Київ, 2017.
3. Винокур І.С., Телегін Д.Я. *Археологія України*. Тернопіль 2004.
4. Відейко М.Ю. *Археологія в Інтернеті. Довідник*. Київ, 2001.
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39.
6. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 26.
7. Залізник Л.Л., Бунятян К. П., Зубар В. М., Моця О. П., Отрощенко В. В., Терпиловський Р. В. *Археологія України: курс лекцій*. Київ: Либідь, 2005.
8. Козак О.Д., Потехіна І.Д., Слободян Т.І., Гупало В.Д. *Методичні рекомендації до польової антропології*. Київ, 2020.
9. Кузик З., Ставовий А., Ільків Т. *Документування та моделювання археологічних об'єктів засобами цифрової фотограмметрії*. Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2017. Вип. 1. С. 125-130.
10. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони історико-культурного середовища: Зб. док. Київ, 2002.

11. Любичев М. В., Мизгін К. В., Варацова К. Г. *Практикум з основ археології*. Навчально-методичний посібник для студентів 1 курсу історичного факультету для практичних занять з курсу «Основи археології». Харків: С.А.М., 2014. 132 с.
12. Пашкевич Г.О. *Про відбір зразків для палеоботанічних досліджень*. Археологічні дослідження в Україні 1998 р. Київ, 1999.
13. Пустовалов С.Ж. *Про удосконалення методики розкопок курганів доби бронзи*. Археологічні дослідження в Україні 1998 р. Київ, 1999.
14. Словник-довідник з археології. Київ, 1996.